

Hembygdsbladet

Nummer 12

Västerlösa 2018

✓
Prästgården i Västerlösa uppfördes 1838 och förblev prästbostad fram till 2000, då den blev privatbostad. Den byggdes om 1927 och moderniserades 1942.

Prosten **Enoch von Mellen** tjänstgjorde i Västerlösa 1831-1859 och blev den första att flytta in i den nybyggda prästgården. Övriga präster, som bodde där under 1800-talet, finns förtecknade i kontor K J Petterssons sockenkrönika från 1901.

Isak Danell var kyrkoherde i Västerlösa 1884-1905. Hans söner Hjalmar och Josef har i ett par artiklar skildrat livet i prästgården. Dörren stod öppen för besökande och speciellt prästfrun Amanda var en mycket gästvänlig person. Förutom konfirmandundervisning bedrevs där en omfattande ungdomsverksamhet i en sal på övervåningen, där även en flickpension tidvis var inrymd fram till 1893.

1906-1920 tjänstgjorde ett antal vikarier i Västerlösa, innan **Reinhold Janzon** blev kyrkoherde 1921-1940. Hans hustru hette Naemi och dottern Ingrid. Dottersonen Lars Wede träffade aldrig sin morfar, men han uppfattar honom som en sträng person, som även kunde vara lättsam och rolig. Han arbetade för flickors rätt till utbildning och yrkesliv. Han var en av de få som hade bil.

1920-1941 ingick Björkebergs och Ledbergs församlingar i **Västerlösa pastorat**, men från 1942 bara Björkeberg. Från 1962 ingår Västerlösa och Björkeberg i Vikingstads pastorat och från 2006 i Vikingstads församling.

Hans Hjalmarsson var den sista kyrkoherden, som bodde i prästgården 1941-1962, tillsammans med hustrun Anna-Greta och barnen Claes, Inga och Mats. Vid pastoratets sammanläggning med Vikingstad, skulle han bli tvungen att bo i kyrkoherdebostaden där, men det ville han inte utan flyttade till Skåne. Äldre sockenbor talar med värme om hans vackra sångröst, hans engagemang i socknen, för ungdomsverksamhet och scouter mm.

Isak Danell
1833- 1905

Hans Hjalmarsson
1907-1978

Birger Östling tjänstgjorde i Västerlösa 1962-1973, var väldigt idrottsintresserad och spelade fotboll med sina konfirmander. Därefter kom **Karl-Henrik Brodin** 1973-1977 och **Torgny Larsson** 1977-1981.

Sverker och Lotta Linge med barnen Petrus, Rasmus, Agnes och Marcus

Sverker Linge var präst i Västerlösa 1981-1996. Då blev det mycket musik, trevliga husförhör och många andra aktiviteter. Hustrun Lotta berättar med stor glädje om familjens tid i prästgården och tillsammans med Västerlösa-borna. Uppskattningen var ömsesidig.

Magnus Svensson var den sista präst, som bodde i Västerlösa prästgård 1996-2000.

Riksvägen

I förra numret av hembygdsbladet angavs att riksvägen Stockholm-Skåne gick genom Västerlösa en kort period på 1930-talet. Det var sannolikt 1937. På skärtorsdagen den 13 april förra året var det dags igen. Då inträffade en trafikolycka på E4 utanför Linköping och påsktrafiken i södergående riktning dirigerades delvis om över Västerlösa. 17.30-18.45 kom det drygt 500 fordon i konvojer.

Efterlysning

Kyrkoherde Hjalmarsson skrev några år på 1950-talet en krönika på vers över det gångna årets händelser i Björkeberg och Västerlösa. Varje årgång omfattade 10-15 sidor, var ihopbundna med ett rött band och såldes vid Lucia-festerna i bygdegården. Carola Franzén har krönikorna från 1953 och 1955. Förhoppningsvis finns det fler årgångar sparade. Hembygdsföreningen vill gärna låna dessa för kopiering.

Arbetet i hembygdsgården 2017

Den 13 juni besökte "vagnexperten" Åke Öberg hembygdsgården. 13 medlemmar fick en beskrivning av vad vissa föremål i lagården hade använts till, vilket underhåll som behövs mm. Vi planerar att rusta upp vår finaste vagn, Viktoriavagnen, till "visbart skick". Föremål, som varit trasiga, dubbletter eller ointressanta har vi rensat ut. Ludvig Claséns skräddarutrustning har under året skänkts av sonsonen Arne Clasén och inrymts på övervåningen i Hultastugan.

En entreprenör har fällt 6 jättestora almar/askar på gränsen mot grannen Bo Quist. 10 av föreningens medlemmar svarade för uppsågning och hopplockning av grenar. Borttransporten sköttes av Rune Karlström med traktor och vagn, Mats Gustafsson med griplastare och Urban Johansson med frontlastare och vagn.

Nytt staket har satts upp i hembygdsgården av Rune och Sven-Erik Karlström med hjälp av Bo Karlsson, Maj-Britt Ljung och Alrik Nyström.

Den 16 augusti 2017 avled vår medlem **Rosy Hammarlund**. Vi minns hennes insatser i Västerlösa, bl a som kyrkvård.

Den 16 november 2017 avled **Ingrid Egelstig**, den sista kvarvarande läraren från Västerlösas gamla skola, där hon tjänstgjorde 1951-1955.

Hembygdsföreningen har 130 medlemmar. **Styrelsen** består av Greta Karlsson (ordf), Magnus Arvidsson, Karin Axelsson, Jan Cederlund, Bengt Hjalmarson (kassör), Bo Karlsson, Gerd Karlström, Olle Kastensson, Ola Lindh, Maj-Britt Ljung och Alik Nyström

Aktiviteter 2018

26 maj	Bussresa till Malexander
18 juni kl 18.00	Slättergille i hembygdsgården
19 juni kl 14.00	Besök från Gammelgården och Servicehuset
omkr 1 aug (se annons)	Friluftsgudstjänst i hembygdsgården
11 augusti kl 14.00	Västerlösadagen

Arbetet i hembygdsgården (med lång kaffepaus) börjar den 8 maj kl 14.00 och fortsätter sedan varje tisdag med uppehåll i juli.

Medlemsavgiften höjs i år till 100 kr per medlem p g a beräknade kostnadsökningar de närmaste åren. Familjeavgift på 150 kr införs.

Rättelse

I förra hembygdsbladet blev det tyvärr ett par fel i artikeln om telefonstationen i Västerlösa. När den automatiserades 1951 sattes 13 framför de gamla numren, men byttes på 1960-talet till nuvarande 83. De första tio åren (1914-1923) låg telefonväxeln i gamla skolan (nuvarande församlingshemmet).

Källor (gäller även bilagan om gamla prästgården):

Landsarkivet i Vadstena

"Svenska prästgårdar" (Martin Giertz)

"Från gamla prästhem i Linköpings stift" (Erik Meurling)

"Ur minnets bok" (Fredrik Hammarsten)

K J Petterssons Västerlösa-krönikor från 1901 och 1948

Sveriges bebyggelse från 1947

Artiklar i Corren och Länstidningen

Intervjuer med ett stort antal kvarboende och utflyttade Västerlösa-bor (utöver dem som nämns i texten)

Foton. Lån från Wera Alfredsson, Inga Hjalmarsson och Lotta Linge

Porträttgalleri Östergötland från 1937.

Gamla prästgården i Västerlösa ✓

Den gamla prästgården (numera kallad "prästgårdsflygeln") uppfördes 1680 och är ett av Västerlösas äldsta hus. Den är byggd i karolinsk stil och var den första av tre prästgårdar, som uppfördes efter samma ritning. Rumsindelning, väggar och en del dörrar och fönster är kvar från den tiden. "Tiondeboden", som är den andra flygeln, är ännu äldre.

Prästbostad

Huset fungerade som bostad åt prästerna fram till 1838. De finns alla beskrivna i kantor K J Petterssons sockenkrönika från 1901. Sveno Nicolai Petrus var den första kyrkoherden, som bodde där. Han tillträdde sin tjänst 1672 och dog 1687.

De mest omtalade prästerna är Johan Vidén, som skrev ett smädebrev 1792 till blivande Karl XIII, och Anders Palmgren, som startade Västerlösas första skola 1803. Den första läraren, Anders Schwartzhoff, som även var pastor, bodde också i prästgården. Det gjorde även hans efterträdare fram till 1830, då prostänkan Palmgren skänkte ett eget hus åt läraren. Det ligger fortfarande kvar bredvid nuvarande församlingshem. Prosten Enoch von Mellen, som tjänstgjorde i Västerlösa 1831-1859, var den sista präst som bodde i den gamla prästgården.

Arrendatorbostad

Efter 1838 blev den gamla prästgården bostad åt prästgårdsarrendatorn fram till 1929, då den nuvarande arrendatorbostaden, "Lönebostället", blev klar. Därefter köptes huset av Reinhold Janzon, som var kyrkoherde i Västerlösa 1921-1940. Caleb Månsson (1883-1980) i Ekebyborna, har i hög ålder skrivit ner minnen från sin uppväxt i Västerlösa prästgård, där hans far Johan Månsson var arrendator 1889-1905. Efterträdare blev Gunnar Abrahamsson fram till 1924. Carl Emil Johnsson blev den siste arrendatorn, som bodde i gamla prästgården 1924-1929.

Nya användningsområden

Skol- och kyrkvaktmästaren Karl Alfredsson, med hustrun Edit och barnen Ann-Marie och Veine, hyrde gamla prästgården (i fortsättningen benämnd "prästgårdsflygeln") 1932 – 1940.

*Reinhold Janzon
(1868-1943)*

*Edit och Karl Alfredsson
(1906-1991 resp. 1898-1985)*

Hans Hjalmarsson var kyrkoherde i Västerlösa 1941-1962. När han tillträdde sin tjänst, köpte han prästgårdsflygeln av Janzon, men skänkte den så småningom till pastoratet för ungdomsverksamhet. Denna pågick i olika former ända fram till 2000, då flygeln åter blev privatägd.

Militär

Under krigsåren utnyttjades prästgårdsflygeln en tid av militären som förråd och förläggning. Claes Hjalmarsson var liten då, men minns militären, speciellt kocken, som bjöd honom på pannkakor på torsdagarna.

Claes berättar att han en natt vaknade av ett förfärligt oväsen. Alla militärer och fordon var i farten. Han blev rädd och trodde att kriget hade kommit, men det var bara övning.

Skola

Höstterminen 1946 skulle det bli så många elever i klass 3-4, att man tvingades dela på klasserna. Då rustades prästgårdsflygeln upp och Edel Sterner anställdes som lärare i klass 3. Klassrummet låg på nedre botten och lärarbostad ordnades intill. Där bodde Edel med sin man Tage fram till 1951. Hon hade då följt sin klass upp till årskurs 5 och sedan undervisat i klass 7 i två år. Tage åkte till sitt arbete i en Ford Eifel. Bilen vägrade att starta ibland och då fick skolbarnen skjuta igång den. 1949 flyttades klass 7 till prästgårdsflygeln. Där blev den kvar till 1956, då den nya skolan invigdes.

Övriga lärare i klass 7 dessa år var Gunnar Bogemar, Egon Sundström, Ingrid Lindqvist och Bengt Österberg. Karl Alfredsson var vaktmästare.

Scouter

I början av 1950-talet startades scoutverksamhet i prästgårdsflygeln, med pojkscouter och vargungar. Initiativtagare var Hans Hjalmarsson tillsammans med de första ledarna Gustav Arvidsson och Egon Karlsson. Något år senare var det dags för flickscouter och blåvingar inom KFUK med Maj-Gull Svensson och Kerstin Åberg som ledare. 1957 bildades Västerlösa-Björkebergs scoutkår och scoutstugan Mossen invigdes. Det fanns ett stort intresse för verksamheten och många var engagerade som ledare eller styrelsemedlemmar.

Under åtskilliga år var det 50-60 deltagare, även en del från Rappestad. Bland alla ledare fanns under många år Lennart Esping, Gun Lundin och Christer Svensson. Under vintertid fortsatte verksamheten i prästgårdsflygeln in på 1990-talet. 2011 lades scoutverksamheten vilande p g a "barnbrist", men planer finns för 2018...

Förskola

1965 startade en 6-årsgrupp, i dagligt tal "lekis", på nedre planet i prästgårdsflygeln. Marianne Eberlein var under många år föreståndare. Monica Berg arbetade där 1978-1993. Hon berättar att de 20 barnen kom från Västerlösa, Björkeberg och Rappestad samt under någon period omkring 1980 även från Vikingstad.

Lotta Linge berättar att förskolelokalerna, under hennes tid i prästgården, varje år dömdes ut p g a att det bara fanns en toalett. Dock beviljades det även dispens varje år för fortsatt verksamhet fram till 1993. Då öppnades det nya daghemmet på Maråsvägen (tidigare fanns det ett antal dagmammor i Västerlösa) och 6-årsgruppen flyttade dit tillfälligt. Ett par år senare flyttade den vidare till Rappestad och blev så småningom förskoleklass.

Ungdomsverksamhet

Konfirmandundervisning bedrevs under många år i prästgårdsflygeln, men vissa år även i andra lokaler. Kyrkoherde Hjalmarsson startade 1942 ungdomsverksamhet, som efter kriget successivt utökades och utvecklades. Det började med konfirmandgrupper, men när det efter hand blev mer utrymme i prästgårdsflygeln, var alla ungdomar välkomna. Konfirmanderna gjorde själva i ordning samlingssalen på övre planet, där det rymdes hyvelbänkar i ena delen och bord /altare i den andra. Det fanns även svarv och bandsåg i ett särskilt utrymme. På onsdagskvällarna snickrade pojkarna däruppe och flickorna sydde därnere. Alstren såldes sedan vid luciafirandet i bygdegården med Åke Wibom som auktionist. Salen användes även för konfirmandundervisning, bibelstudier, kurser i engelska och korgflätning, söndagsskolläro- och ungdomsledarutbildning mm.

Den 16 augusti 2017 avled vår medlem **Rosy Hammarlund**. Vi minns hennes insatser i Västerlösa, bl a som kyrkvård.

Den 16 november 2017 avled **Ingrid Egelstig**, den sista kvarvarande läraren från Västerlösas gamla skola, där hon tjänstgjorde 1951-1955.

Hembygdsföreningen har 130 medlemmar. **Styrelsen** består av Greta Karlsson (ordf), Magnus Arvidsson, Karin Axelsson, Jan Cederlund, Bengt Hjalmarson (kassör), Bo Karlsson, Gerd Karlström, Olle Kastensson, Ola Lindh, Maj-Britt Ljung och Arik Nyström

Aktiviteter 2018

26 maj	Bussresa till Malexander
18 juni kl 18.00	Slättergille i hembygdsgården
19 juni kl 14.00	Besök från Gammelgården och Servicehuset
omkr 1 aug (se annons)	Friluftsgudstjänst i hembygdsgården
11 augusti kl 14.00	Västerlösadagen

Arbetet i hembygdsgården (med lång kaffepaus) börjar den 8 maj kl 14.00 och fortsätter sedan varje tisdag med uppehåll i juli.

Medlemsavgiften höjs i år till 100 kr per medlem p g a beräknade kostnadsökningar de närmaste åren. Familjeavgift på 150 kr införs.

Rättelse

I förra hembygdsbladet blev det tyvärr ett par fel i artikeln om telefonstationen i Västerlösa. När den automatiserades 1951 sattes 13 framför de gamla numren, men byttes på 1960-talet till nuvarande 83. De första tio åren (1914-1923) låg telefonväxeln i gamla skolan (nuvarande församlingshemmet).

Källor (gäller även bilagan om gamla prästgården):

Landsarkivet i Vadstena

"Svenska prästgårdar" (Martin Giertz)

"Från gamla prästhem i Linköpings stift" (Erik Meurling)

"Ur minnets bok" (Fredrik Hammarsten)

K J Petterssons Västerlösa-krönikor från 1901 och 1948

Sveriges bebyggelse från 1947

Artiklar i Corren och Länstidningen

Intervjuer med ett stort antal kvarboende och utflyttade Västerlösa-bor (utöver dem som nämns i texten)

Foton. Lån från Wera Alfredsson, Inga Hjalmarsson och Lotta Linge

Porträttgalleri Östergötland från 1937.